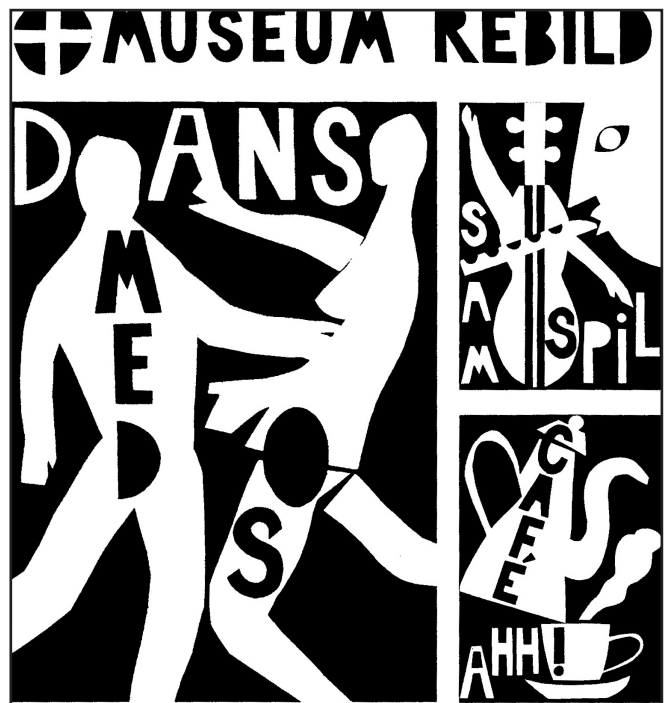
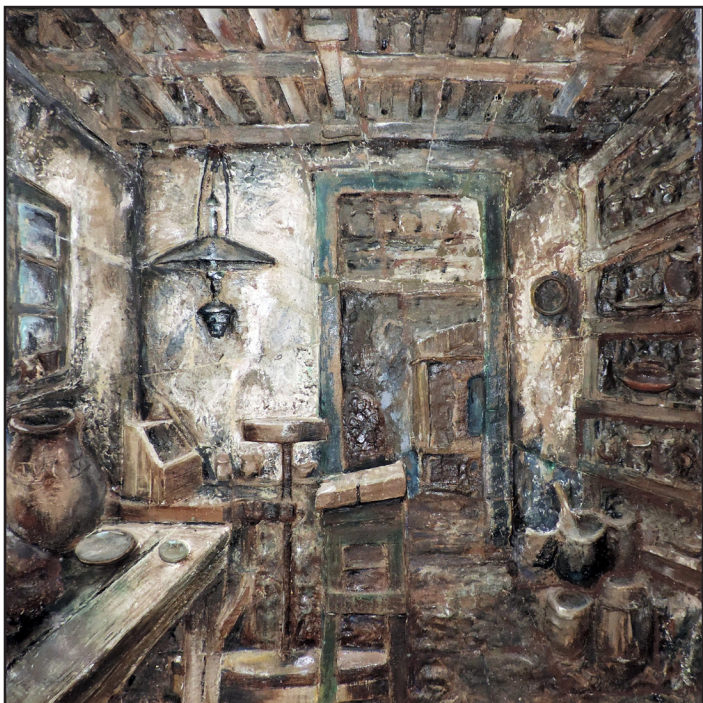

Museum Rebild

Årsskrift 2022

Museum Rebild. Rebildvej 25 B, Rebild, 9520 Skørping
www.museumrebild.dk

Et tilbageblik på året 2022 - Museum Rebild

Efter corona årene kan der igen ses tilbage på et næsten normalt år, uden restriktioner og begrænsninger. Det kan også ses på museets besøgsstatistik, der i 2022 når omkring 20.000 besøgende. Hvilket giver et billede af et meget aktivt og levende kulturhistorisk museum, der formidler kulturhistorien indenfor museets kerneområder:

1. Kulturhistorien i Rold Skov området
2. Den Danske Udvandrerhistorie
3. Folkloren og
4. Savværksmuseet.

Udover den direkte formidling, med udstillinger og foredrag, er museet hjemsted for en række aktiviteter såvel ude som inde. Der tilbydes en udstrakt service til museets gæster, hvilket også omfatter en god kop kaffe i cafeen, og en spændende museumsbutik.

Museum Rebilds museumsforening har her ved årsskiftet ca 160 medlemmer. Museets mange forskellige aktiviteter samt de museums-mæssige opgaver med indsamling, bearbejdning, registrering og formidling kan der læses meget mere om i dette årsskrift. At det kan lade sig gøre kan vi takke alle de frivillige hænder, som er engageret i museet, både indenfor det faglige museumsarbejde, folkemusikken, håndværksarbejde, vedligeholdelse, konservering og servicering af museets gæster. En stor tak til alle frivillige for denne indsats. Den frivillige indsats kombineres med de muligheder vi har for lønnet personale, hvilket omfatter inspektørstillingen, hjælp til rengøring og regnskab og deltidspersonale i sæsonen.

Grundlaget for at opretholde driften og et fagligt niveau ligger i det kommunale tilskud fra Rebild kommune. Dette tilskud er fulgt af en samarbejds-kontrakt med kommunen, der formulerer museets virke og fremadrettede fokusområder. Museet synliggøres bl.a. via vores hjemmeside, ”www.museumrebild”, hvor der kan hentes bred information

om museet, samt fokus på de aktuelle tilbud.

En ny brochure er udsendt i 2023, der bl.a. formulerer vores nye slogan: *Museum Rebild - Museet for Liv, Udlængsel og Folklore.*

Året 2023 byder på nye spændende initiativer, eks. samarbejde med Skørping Marionetteater omkring udstillinger og formidling, igangsætning af projekt omkring skoletjeneste, samt større synlighed omkring den himmerlandske folkemusik og dans.

Med denne indledning til årsskriftet for 2022, håber vi at I kan få et indblik i arbejdet med Museum Rebild. Udover årets gang, indeholder skriftet en artikler om Bruun-Blicher slægten på Voldbjerg og en historie om dansk udvandring til New Zeeland i 1869.

Tak til alle der har bidraget til arbejdet med vores dejlige museum.

Niels Jørn Østergård

Bestyrelse, personale m.v.

Bestyrelsen 2022

- Niels Jørn Østergård, formand og sekretær
- Britta E. Nielsen, næstformand
- Emborg Svendsen, kasserer
- Arne Pedersen
- Kaja Pedersen
- Kai Bylling
- Sanne Nielsen
- Teresa Næss
- Danny Rasmussen

Personale:

- Niels Jørn Østergård, museumsinspektør
- Bodil Tvedegaard, museumsformidler (freelance)
- Niels Bundgaard, Folkemusikarkivet (freelance)
- Karin Christensen, regnskabsfører
- Tommy Nielsen, webmaster og arkivet (freelance)
- Uffe Westerberg, projektleder
- Per Nielsen, magasin og renovering, Savværksmuseet.
- Lone Barner, servicemedarbejder
- Teresa Næs, servicemedarbejder
- Sanne Nielsen, servicemedarbejder
- Lillian Knudsen, rengøring
- Peter Knudsen, havearbejde
- Majbrit Bang Andersen, praktik
- Krista Dencker, Folkemusikarkivet.
- Jane Kristensen, Folkemusikarkivet
- Bente Andersen, servicemedarbejder
- Else Rolof, servicemedarbejder.

Frivillige hjælpere

Bestyrelsen og en lang række af museets venner har ydet frivilligt arbejde ved aktiviteter, havepasning, musik, håndværksarbejde, film-foto og lydoptagelser, hjemmeside, lettere konservering, renoverings og magasinarbejde, museumspasning m.v.

Årsskrift, redaktion

- Niels Jørn Østergård
- Tommy Nielsen
- Bodil Tvedegaard

Grupper og laug

- Hogagerfonden/Folkemusikarkivet
- Cafe- og Butikslaug
- Rebild Folkemusiktræf
- Gammel Jul i Rebild
- Rebild Spillemandslaug
- Rebildkvadrillen
- Styregruppe for projekt Museum Rebild
- Onsdagsspillemandene
- Rebild Savværkslaug
- Folkloregruppen
- Desuden flere ad hoc grupper til særlige opgaver.

Forsideillustrationer:

- Relief: Chris Moes 1976-
- Dans Med Os – plakat: Luise Vandborg Fuldager

Indsamling, bearbejdning og formidling

Året 2022 har budt på nyopsætning af udstillinger i museet, indsamling af folkemusikalsk materiale og formidling indenfor museets arbejdsområder. Museets indsatsområder er

1. Kulturhistorien i Rold Skov området,
2. Den traditionelle folkekultur og folkemusik,
3. Den Danske Udvandrerhistorie og
4. Savværksmuseet på Vedsted Skovhus.

Det er vigtigt for museet at der er så megen synlighed som muligt, og i denne forbindelse bruger vi i høj grad facebook, hvor der løbende lægges opslag på, gerne flere gange om ugen. Dels aktuelle begivenheder, men også små glimt fra vores udstillinger.

Til orientering for museumsforeningens medlemmer udsendes der jævnligt nyhedsbreve. Ønsker man lidt mere udførlig baggrundsmateriale om museet kan det hentes på hjemmesiden, www.museumrebild.dk. Den indeholder aktuel kalender, samt større og mindre artikler med udgangspunkt i museets arbejdsområder. Endvidere er Udvandrer museets plancher lagt ind på hjemmesiden, hvor interesserede kan fordybe sig i udvandrerhistorien.

Løbende info om museet findes på Rebild Portens kalendersider. Andre medier der bruges er bladet, "Derudad", samt lokale aviser. Museet har i 2022 udarbejdet en helt ny folder, der omdeles til overnattingssteder, seværdigheder m.v. Den fortæller også museets nye slogan: *Museum Rebild, Museet for Liv, Udlængsel og Folklore*.

I 2022 er museets udstilling om Røverne fra Rold nyopstillet. Historien om røverbanderne i Himmerland i starten af 1800 tallet har nu fået deres egen placering i museet, centreret omkring de to sabler der har været anvendt ved et røveroverfald i 1834. Måske det eneste håndgribelige der findes om røverne. Bodil Tvedegaard har arrangeret udstillingen, der kommer omkring baggrunden for banderne, men også fortæller historien om nogle af de mest kendte af røverbanden, eks. Bettefanden, Lorentz Mejer, Petronillen m.fl. Navne der gled ind i litteraturen,

Museumsformidler Bodil Tvedegaard betragter den nye røverudstilling.

bl.a i Sten Stensen Blichers noveller. Historierne om røverne er blanding af gamle sagn, voldsomme beretninger og folkelige overleveringer. Historien om røverne og de store retssager, har sat sig dybe spor i den himmerlandske befolkning. I turistmæssig sammenhæng er det stadigvæk et yndet indslag at blive overfaldet af "Røverlauget", det giver ekstra kolorit i dagens program for grupper og selskaber.

Arbejdet med Folkemusikarkivet har en meget fast dagsorden indenfor murene. Det gælder digitaliseringen af de mange tusinder lyd- og videooptagelser arkivet rummer. Arkivet er nu landsdækkende og rummer bl. de store samlinger fra det nedlagte Folkemusikcenter i Hogager ved Holstbro, samt en voksende tilgang af folkemusikalsk materiale. Arbejdet med arkivet udføres af frivillige, med Niels Bundgaard i spidsen. Aktiviteterne kan følges på arkivets hjemmeside: www.folkemusikarkivet.dk. Arkivets arbejde omfatter også indsamling "i marken". Primært i Nord- og Midtjylland. Denne aktivitet har været næsten afbrudt i coronatiden, men er nu genoptaget igen. Det handler bl.a. om at fokusere på historien om spillemændene, deres musik og til-

hørende dansetradition. Den aktuelle indsamling og dokumentation foregår i øjeblikket i Salling og på Skivegnen. Der har været en rig spillemandskultur i disse egne, ligesom der er udfoldet markante bestræbelser på at bevare lokal dansetradition. I 1932 blev der udgivet et hefte med gamle sallingdanse, med musik og dansebeskrivelser. Forgangsmænd for denne udgivelse var lærer J.C.Krogh, Tøndering og Thyregård familien på Salling Ungdomsskole. Vi har dykket ned i historien omkring udgivelsen af heftet, men også søgt dokumentation på den række af gamle spillemænd og kontaktpersoner, der dannede baggrund for Sallingheftet, og som er nævnt i omtalen af heftet. Der er kontaktet efterkommere af Krogh familien, og de lokale arkiver i området er af søgt for materiale. Et større materiale er dukket op, og afventer nu en nærmere bearbejdning. Indsamlere er Niels Bundgård og Jane Kristensen.

Der har i 2022 været voksende interesse for Det Danske Udvandermuseum, som er placeret i Rold høj bygningen, med direkte adgang fra Museum Re-

Indianerhøvdingen i Udvandermuseet.

bild. Der modtages til stadighed nye afleveringer til udvandrerarkivet, der efter registrering indgår i arkivet. I forbindelse med besøg på Udvandermuseet kan der indgå et lille foredrag om udvandringens historie. Det er Britta E. Nielsen der har sammen sat foredraget, og som har været bestilt af en række grupper i året løb. Bl.a. kan nævnes Foreningen Norden, Nordiske historielæreres kongres, flere menighedsråd og grupper fra Ældre Sagen. Flere skoler har besøgt museet med særlig fokus på Udvandrin-

gen. Ind- og Udvandring, migration er emner der til enhver tid vil være aktuel for skolernes undervisningsplaner. Formidlingen af Folkemusikken med foredrag, film og musik er gennemført for Viborg Spillefolk og Rebild Turistforening.

Bygninger og magasin

Året 2022 har ikke budt på de store ændringer på bygninger og omgivelser, udover løbende vedligeholdelse og rengøring. Der tilstræbes at gøre "mødet" med Museum Rebild til en god oplevelse, såvel ude som inde. Reparationer og vedligeholdelse, malearbejde mv udføres af museets frivillige korps af hjælpende hænder, opgaver der kun kan løses ved frivillig hjælp. Tak til Lillian, Peter og Karin for hjælp til rengøring og praktiske ting.

Museet har velordnede magasiner, hvor der opbevares de mange genstande, der ikke kan finde plads i udstillingerne. Store dele af Støvring Museums samlinger er også placeret i det fælles magasin. Opbevaringen på magasinerne er delt op i sektioner, ligesom det meste er placeret på paller, der gør det lettere at flytte rundt på samlingen. Der udføres konserveringsmæssigt førstehjælp sådan at træorm og andre skadelige organismer holdes i ave. Derudover foregår der til stadighed ordning og sortering af magasinsamlingen. Per Nielsen indretter magasinet og har løbende tilsyn med det. En stor tak til Per og Else.

Nyt fra Samlingerne

Museet er også i 2022 blevet betænkt med gaver der relaterer til de forskellige afdelinger. Det er fødekæden til bevarelse af vores kulturhistorie og grundlaget for museets formidling.

Lokalhistorie

Museet har i forvejen mange genstande og arkivalier der stammer fra Pottemagergården i Asp. En stor kobbergryde er kommet til. Det er Ida Stevn der har doneret det store materiale. Gården er hendes fødehjem. Museets karet-og hjulmandsværksted, der har været hjemmehørende i Skårup ved Ravnkilde, ved karetmager Munkholm. Værkstedet er fra 1870'erne og blev skænket til museet i slutningen af 1960'erne. Nu er der nytilkommet ekstra værktøj, drejebænk mv fra Kim B. Munkholm. Tankevækkende efter så mange års forløb fra den første aflevering.

Flere lokale kunstmalere er blevet repræsenteret i samlingen i løbet af året. Mourids Nørgård, med motiver fra Lars Kjær hus. Kunstner Thorvald Jørgensen, ligeledes Lars Kjær hus. Et gårdmaleri fra Rold, malet af Chr. Bak i Vebbestrup. Han er i for-

Mourids Nørgårds maleri 1926. Lars Kjær's hus i Rebild bakker.

vejen repræsenteret på museet med en samling af håndskårne fugle i træ. Flere malerier udført af Chris Moes. To af Moes malerierne er tilsendt os af Susie Ryslinge, Californien i USA. Chris Moes var gift med Tovelille Ryslinge. Noget af hendes familie udvandrede til USA og medbragte Moes malerierne. En slægtning Susie Ryslinger havde bestemt at malerierne skulle tilbage til Danmark, og der med til Museum Rebild.

Et stort relief, forestillende et pottemagerværksted er tilgået museet. Chris Moes er kunstneren bag reliefet, der blev givet til det nyopførte rådhus i TERNDRUP i 1976. Foto af reliefet pryder dette årsskrifts forside.

Jagt og Skovbrug

En større aflevering fra Mogens Rose Pedersen i Kongerslev. Redskaber og arkivalier der har tilhørt faderen Niels Åge Pedersen, der var ansat som skovfoged på Lindenberg, med bolig i skovfogedhuset Gundershus ved Rold. Arbejdsområdet var Rold Østerskov og Rold Vesterskov, syd. Ketty Christofesern har skænket en opsats med to geværer efter oldefaderen der hed Thomsen, og var skovfoged på Mylenberg gods. Fra Poul Kællstrøm er afleveret et større arkiv efter skovforvalter Christian Emil Niel-

Chris Moes maleri 1945. Skænket af Susie Ryslinge, Californien.

sen, der styrede Lindenberg og Mylenberg skovdistrikter 1924 – 1940. Han var giverens oldefar. Arkivet rummer bl.a. ansættelsespapirer, anbefalinger mv. Nielsen startede som skovfoged på Thorup Hedegård, også Lindenberg gods. Desuden en række ejendomsapirer og personlige breve.

Folkemusikarkivet

Arkivet har modtaget en række spændende afleveringer i 2022. Ole Arnbak, Videbæk – Lydoptagelser og DVD indspilninger fra bl.a. bededagsseminarer i Rebild og optagelser med spillemænd fra Vestjylland.

En samling af noder har tilhørt tidligere lærer og spillemænd Niels Juel i Støvring. Bl.a. materiale efter spillemænd Jens Frederiksen fra Als. Desuden materiale fra Juels engagement i Spillemandskredsen i DK. Arkivet har modtaget et stor arkiv fra spillemændslauget Østjyderne i Århus. Lauget har igennem årene udgivet mange hefter med spillemændsmusik fra Jylland. Arkivsamlingen består bl.a. forlæggene til disse udgivelser, både originale og kopierede nodebøger fra bl.a. Vendsyssel, Silkeborgegnen, Fyn m.v. Vagn Dahl Hansen har skænket et større materiale der handler om spillemænd på Hirthals/Hjørring egnen.

Jens Kofoed, København er der skænket det koncertprogram Peder Pedersen, ”Jyde Peder” i 1930erne rejste rund med i Danmark. Peder Pedersen var født i Ersted, Årestrup sogn. Som ung spillede han sammen med lokale himmerlandske spillemænd, senere en omfattende musikkariere i København. Som pensionist i 1930 erne optegnede han den himmerlandske musik som han spillede i sin ungdom, og indspillede noget af det på plade. Et meget fint supplement til Jyde Peter samlingen.

Årets sidste store aflevering kom fra Kim Jespersen i Ålborg. Han er efterkommer efter Anna Margrethe Jespersen. Hun var adoptiv søster til visesangeren Ingeborg Munch i Torup. Begge søstre havde et stort viserepertoire efter moderen Anna Munch, Fræer. Ingeborg blev landskendt for sin visertradition, og fik en betaling fra Kulturministeriet for sit arbejde med sangene og formidlingen af dem. Afle-

veringen af adoptivsøsterens materiale viser at hun også har været engageret og optaget af de gamle vises. Samlingen består bl.a. af 10 håndskrevne hefter som Anna har skrevet i sin barndom, med bl.a. sange efter moderen Anna Munch.

Projekt Museum Rebild

Det foreløbige resultat af bestræbelserne på at få museerne i Rebild Bakker fusioneret har været flytningen og indretning af det nye Udvandermuseum i bygningen Roldhøj, nabo til Museum Rebild. Udvandrerensamlingen er flyttet fra Blokhuset og til Roldhøj. Takket være tilskud fra fonde og Rebild Kommunes Kulturråd, plus en stor flok af frivillige håndværkere og udstillingsfolk er udstillingen på Roldhøj helt nyopsat, dels med genstandene fra Blokhuset og dels med helt nyt formidlingsmateriale i form af nydesignede plancher og tekster. Historien om hvorfor den store udvandring fandt sted er fortalt med udgangspunkt i himmerlandske udvandrerhistorier. Tillige med bosættelsen i USA, og vilkårene for bosættelse, det sociale og kulturelle liv som det formede sig i det nye land.

Det store fusioneringsprojekt med ny museumsbygning har siden indvielsen af udstillingen på Roldhøj 2021 stået stille. Dels røg vi ind i corona nedlukningen og dels er tilskuddene til projektet opbrugt. Efterfølgende er der sket ændringer i organisationen hos vores samarbejdspartner i projektet, nemlig Rebildselskabet. Denne proces har klarlagt at selskabet ikke har mulighed for direkte at indgå i arbejdet med en ny museumsbygning, men dog nok vil støtte projektet formelt og moralsk. Hvilket er vigtigt i forhold til at gøre den amerikanske del af Rebildselskabet interesseret i et videre forløb. Vi fortsætter bestræbelserne på at finde løsninger og visioner for Danmarks eneste Udvandermuseum, og i sammenhæng med Museum Rebild øvrige kerneområder. Uffe Westberg er fortsat projektleder, og de kommende bestræbelser går på at øge interessen og synligheden af Museum Rebild og dermed Udvandermuseet. Denne del af projektet vil handle om markedsføring og tilgængelighed.

Aktiviteter på Museum Rebild 2022

Besøg i forbindelse med konference for historielærere fra Skandinavien. Britta E. Nielsen og Bodil Tvedegaard (yderst til højre) forestår museet med foredrag om udvandringen

Året 2022 blev så det første næsten normale år efter corona nedlukningen og de problemer det gav for små såvel som store kulturelle institutioner. Året er da også præget af et tilbagevendende aktivitetsniveau, om end ikke helt på højde med tiden før coronaen. Derudover fornemmer vi også at det har været en langsom proces med at folk igen møder talrigt op til aktiviteterne.

Museets afdeling på Vedsted Skovhus med Savværksmuseet har haft et stabilt år. Hver mandag eftermiddag mødes savværkslauget og kører med de gamle maskiner og foretager den løbende vedligeholdelse. Et par gange i løbet af sæsonen afholdes der åbent hus med god tilslutning. Ligesom der er flere grupper og selskaber der lægger turen forbi. Savværks-

museet er en spændende del af Museum Rebild. Her holdes gang i arbejdsprocesser, som det praktiseredes tidligere ved opskæring af træ. Savværksmuseets ældste maskine er en bloksav fra 1892 der stadigvæk er funktionsdygtig. Arbejdet med museet er på frivillig basis, og muligheden for at vedligeholde maskinerne kan lade sig gøre ved at udføre opskæring af mindre partier træ. Ligeledes kan lauget lave solide bord- og bænkesæt.

Interessen for Udvandermuseet har været stigende i 2022, og flere grupper og skoler har haft ønske om et mindre foredrag om udvandrerhistorien kunne være en del af besøget. Det er Britta E. Nielsen der har varetaget denne formidling, en tak til Britta. Foredraget kan være en mindre introduktion til besøget, men kan også være en længere beretning, suppleret med fotos og power point. Museet ønsker at udbygge denne del af formidlingen, både til selskaber og skolebesøg. Den store danske udvandring er en vigtig del af vores historie, og rummer mange

Der snittes i træ, sommeren 2022. Britta E. Nielsen og Karin Skovmand.

skæbner og historiske tildragelser.

Museet deltager nu i Rebild og Mariager Fjords tilbud om Aktiv ferie for skolebørn. Det ligger i den

første uge af skoleferien og sidste uge inden skolerne startede op igen. I år har temaet bl.a. været, ”Skoven og dens væsener”. Deltagerne får mulighed for at udfolde sig kreativt. Forme i ler, lime og klippe i papir, sy i filt og stof samt væve små ophæng til minde om en tur i skoven. Mange børn elsker at udfolde sig kreativt. Dette gentog vi i efterårsferien, med stor tilslutning.

Den 31. juli lagde museet lokaler og omgivelser til præsentationen af en helt ny CD plade med folke- musikgruppen Apinaja, der består af Pia Nygård på violin og Anja Præst på basklarinet. Præsentationen startede med en musikalsk vandring i bakkerne, med efterfølgende reception på Bystævnepladsen.

Flere gange i løbet af sæsonen er der tilbudt ”Syng med eftermiddag” med Niels Bundgård og spille- mænd. Det foregår i cafeen og folk har vældig lyst til at synge sammen.

Årets sidste store arrangement var Gammel Jul med juletræ, juleklip, arbejdende værksteder mv. Julear- rangementet fik i år en ekstra spændende oplevel- se, idet Axel Renè Aubertin og Luise Vandborg Fol- dager udgav heftet ” Mens Vi Venter” , med fire helt ny jule og nytårssange. Aubertin har skrevet tekster-

Søndagsdansen. Levende himmerlandsk folkemusiktradition.

Aktiv ferie for skoleelever fra Mariagerfjord kommune. Karin Christensen instruerer.

ne og Luise har komponeret musikken og lavet illustrationerne til det nye julehefte. Sange og Melodier blev præsenteret af gruppen "Himmerlandstoner", og der var lejlighed til at synge med.

Et sjovt indslag i formidlingen har været et tilbud hvor vel især børnene har kunnet lave tegninger af røverne, der er omtalt i udstillingen. De mange besvarelser blev udstillet i salen i efterårsferien.

Ellers indeholder årets gang de faste arrangementer på museet, med Søndagsdans, Onsdagsspillemænd, Rebildkvadrillens folkedansere og seniordans. Årets folkemusiktræf blev afviklet på Kulturstationen i Skørping med stor tilslutning af spillemænd og dansere. Det er dejligt at opleve at museet rummer både formidling af kulturhistorien, men også er hjemsted for aktiviteter, der samler mange mennesker og interesseområder.

Der tegnes "røvere".

Gruppen Apinaja præsenterer deres ny CD-plade.

Bruun og Blicher, en gammel skovfamilie på Voldbjerg.

Jens Christian Bruun , Voldbjerg og Ane Kirstine Pedersdatter , Voldbjerg

I museets udstilling i Rebildstuen hænger to portrætter i stor størrelse, lavet som fotobearbejdning, antagelig før 1900. De to portrætter er meget karakterfulde, og det ser ud som om fotografen har gjort trækkene skarpere, og har gjort sig umage med at finde den rigtige form. Disse to portrætter kan vel betegnes som fotokunst, men de er også indgang til en spændende historie om enklaven Voldbjeg, og de folk der har boet der. Det er historien om en gammel skovfamilieslægt Bruun og Blicher. Historien om hårdt arbejde i skovene, som landarbejdere, arbejdet i kalkværket, og en smule landbrug.

Portrætterne forestiller Ane Kirstine Pedersdatter (1831-1916), født på Teglgårdshede i Skørping og Jens Christian Bruun (1828-1915), født i Veggerby sogn. En datter Juliane (født 1876) giftede sig med Niels Blicher Jensen (født 1872) i Biersted. Dermed kom Blicher navnet også til Voldbjerg. De to navne Bruun og Blicher hører unægtelig sammen med lo-

kaliteten Voldbjerg. Nogle af Blicherfamilien i 3. generation blev foregangsmænd i oprettelsen af Hjemstavns-og Spillemandsmuseet i 1951, nu Museum Rebild. Det er også efterkommere af Blicher familien der har fortalt om slægtens historie og livsvilkår i Rold Skov området som det har formet sig i generationer. Nogle af beretningerne er tidligere bragt i Museum Rebilds 50 års jubilæumsbog i 2002. Egnshistorikeren Marius Johansen har også bidraget til historien om Bruun og Blicher.

Lokaliteten Voldbjerg er en lille enklave syd for Gravlev by, ud mod Lindenberg ådal og Gravlev sø. Fra hovedvej 10 drejer man lige overfor Thingbæk kalkminer ned ad en smal vej, der ender helt nede i engen. Her findes i dag en række huse hvis beboere har den smukkeste udsigt til skoven, ådalen og Rebild Bakker. Flere steder på ”Bjerget” vælter vand op ad undergrunden, der er heller ikke langt til nogle af egnens kendte kilder. I Gravlev og på den anden

Fam. Blicher, Voldbjerg. Fra venstre: Emil, Alvilda, Trine, Peter, Holger, Niels, Gotfred og William.

side af åen Ravnkilde og Lille Blåkilde. I adskillige generationer har der boet mennesker på bjerget, i små huse, nogle af dem med en klat jord til. Jorden blev købt fra gårdene i Gravlev, der ejede hedebackerne på Voldbjeg. Det var småkårsfolk, der bosatte sig her og de måtte ernære sig ved forhåndenværende arbejde: ved landbrug, i kalkminen, men først og fremmest som skovarbejdere. Skulle galt være, og det var det ofte, kunne jagt og fiskeri supplere middagsbordet. Jagten i de store nærliggende skove, blev drevet som krybskytteri. Ligeledes fiskeri i den daværende Gravlev sø og Lindenberg å. Da der ikke var fiskeret til husene, kaldtes det også i folkemunde for krybfiskeri.

Jens Bruun blev født i Veggerby i 1828. Moderen var ugift og de flyttede noget rundt, bl.a. til Gravlev. Som tyveårig er Jens Bruun soldat og deltager i krigen 1848-1850. Historien lyder sådan at efter fredsslutningen rykkede soldaterne op igennem Jylland, mod Frederikshavn. Her skulle de samlet overføres til København, hvor de skulle have en heltemodta-

gelse for indsatsen i krigen. På vej mod Frederikshavn var Jens indkvarteret hos Foldager i Gravlev. I denne gård tjente Ane Kirstine Pedersdatter, som skulle blive hans kommende kone. De blev gift i 1855. Til den første Rebildfest i 1912 deltog Jens Bruun sammen med andre veteraner, hvor kongen overrakte medaljer. Allerede i 1856 bosatte parret sig på Voldbjerg. Jens Bruun havde ved sammenkøb af mindre hede-parceller oprettet en lille ejendom på 6 tdr. land.

Det blev en tilværelse der bød på arbejde hvor det kunne fås. Om sommeren ved landbruget på Buderupholm, om vinteren i skoven. Jens Bruun arbejdede også i kalkminen på Thingbæk og tog ud som kampestensmurer. Det fortælles om Jens Bruun, at han var ivrig jæger og fisker. Om efteråret og først på vinteren, når laksen gik op i Lindenberg å for at gyde, tilbragte Jens Bruun mange aftener i åen, og det var hverken i lange støvler eller vandtætte bukser. Det foregik i træsko og et par gamle lappede vadmelbukser, som han kaldte sine fiskebukser.

Som fangstredskab benyttede han en brede, et net som var 1,5 m bred og 2 m langt, som gik ud i en spids. Med dette net gik turen op igennem åen fra Voldbjerg til Røde Mølle, i alt ca 1,5 km, skiftevis i vand til knæene og til livet. Når han fik en laks i bredden, blev den straks aflivet og efterladt på åbreden, og på hjemvejen samlede han så laksen op. Det traf sig ikke sjældent, at der mellem november og jul frøs temmelig hårdt og når Jens Bruun kom hjem fra fisketur, kunne bukserne være så stivfrosne, at han måtte stå foran kakkelovnen en tid før han kunne få sine bukser af.

Ane Kirstine og Jens Bruun fik 15 børn, hvoraf de 12 nåede voksenalderen. Den yngste datter Juliane (født 1876) giftede sig med Niels Blicher Jensen (født 1872 i Nørholm Kjær, Biersted sogn). Niels Blicher var flere gange indkaldt til militærtjeneste, men arbejdede ellers ved landbruget. I nogle år var han statshusmand på Buderupholm mark, og senere arbejdede han som skovarbejder. Datteren Alvilda Blicher har givet følgende oplysninger om forældre-

Ane Kirstine Pedersdatter og Jens Christian Bruun. Ca. 1900.

Trine Bruun og Niels Blicher Jensen. Foto fra 1. verdenskrig.

ne. De arbejdede begge på gården Tustrup (Fræer sogn), da Alvilda blev født i 1903. Faderen bestred jobbet som avlskarl. Der skulle en robust mand til at lede arbejdet på en gård, hvor medhjælperne ofte bestod af børster og løsarbejdere. Familien flyttede senere til Gravlev hvor Niels Blicher byggede en statsejendom. Der kunne dog kun holdes et par køer, så det blev nødvendigt for Niels Blicher at gå på dagleje, bl.a. i tørvemosen. Han startede hjemmefra om morgenen kl 4.00 – 4.30, og han nåede hjemmet igen ved 18- tiden. Det blev for meget når landbruget også skulle passes. Ejendommen blev solgt og familien boede nu forskellige steder. I 1911 flyttede de imidlertid til Trydsøhus i Rold Skov. Huset hørte under Lindenberg Gods, hvor Niels Blicher efterhånden havde fået fast skovarbejde. Senere arbejdede han under Nørlund Gods, hvor de boede i Damskovlyng og i Rold.

Omkring 1916 dør Juliane, 40 år gammel, og hun efterlod manden, og fire ukonfirmerede børn. Det var nu et problem at få børnene passet, og Niels Blicher havde ikke råd til at fæste en husholder. Så blev de

tilbudt at flytte ned på Voldbjerg, her boede Julianes søster Ane Cathrine og deres mor Ane Kirstine, enke efter Jens Bruun. Familien boede nu på Voldbjerg, hvor Ane Cathrine førte hus, og børnene voksede op. Niels Blichers børn fik navnene: Jens Kristian (f.1897), Emil (født 1899), Holger (født 1901), Alvilda (født 1903), Jens Peter (født 1904), Gotfred (født 1907) og William (født 1911).

Blichersønnerne arbejdede for det meste i de omliggende skovdistrikter. Her hentedes det daglige udkomme ved skovarbejde i Buderupholm Statskovdistrikt, Lindenberg og Nørlund skovdistrikter. Alvilda blev udlært som syerske, og William kunne med tiden ernære sig som træskærer.

Arbejdet i skoven kunne give mange naturmæssige oplevelser, hvis man ellers havde øje for det. Naturens mangfoldighed, planterne, dyrene og årstidernes skiften. Sådan var det ikke nødvendigvis for alle skovarbejdere, men flere af Blichersønnerne har givet udtryk for, at sådanne oplevelser også hørte med til det daglige arbejde. I virkeligheden var det vel oftest lange og hårde arbejdsdage. I perioder vel knap nok til at opretholde familien.

Sang, musik og fortællinger hørte med til miljøet på Voldbjerg. Sangene og beretningerne gik i arv fra generation til generation, og flere af Blicherfamilien har bidraget væsentligt til bevarelsen af den himmerlandske folkløse. Både Dansk Folkemindesamling og Spillemandsmuseet har nydt godt af familiens evner i så henseende. Der bliver i perioden 1959 – 1981 lavet en række båndoptagelser med de fire søskende Emil, William, Peter og Alvilda hvor de synger, spiller og fortæller. Emil Blicher fortæller om sange og fortællinger blandt skovens folk, ”A kan huske nogle gamle nogen, der kom og besøgte min far. Han var jo forkarl på Tustrup i 7 år. Han kom der i 1890’erne. Der kom nogle gamle, de overnattede som regel ved min far, det var vandringsfolk, men de havde været sammen med ham, da han var forkarl nede på Tustrup. De fleste af dem havde været med i krigen, i 1848 og 1864, så fortæller de om det og herregårdsliv på Tustrup. Når så min far skulle fortælle noget, så var det fra skoven. Så fortalte han om krybskyttejagter, og så fortalte de spøgelseshistorier. Det var det utroligste spøgeri, de havde set alle sammen. Selv min far, han troede ikke på

sådan noget, men han havde hørt og set en masse. Min bedstefar (Jens Bruun) var nu så forfærdelig overtroisk. Når vi sad hjemme ved ham om aftenen, gjorde han os sommetider så bange, at vi dårligt turde gå i seng. Han troede f.eks. på ”ligskarer”. Min moster fortalte, engang gik de hen mod Gravlev, så står min bedstefar til side og tager hatten af, Hun sagde så: ”Hvorfor står I der, far?” Han svarede ikke, før det var forbi. Så sagde han: ”Du har sat.... Ikke møj ærbødighed, det var Buun Ann, de kom kjørendes med”. Mosteren sagde: ”jamen hun er da ikke syg”. ”ja, det var hende”, fortsatte den gamle. Otte dage efter var hun begravet. Min moster fortalte, at det passerede flere gange med den gamle, så trådte han tilside og tog hatten af.

Når de ikke fortalte historier, så sang de viser. Han og bedstemor var så gode til at synge. De sang hver eneste aften. Så var der bare tændt sådan et tællelys. Så sad de ved hver sin side af bilæggerovnen, så sang de viser de to gamle mennesker. Vi knejt sad ved siden af, det var noget af det bedste, når vi kunne få lov at høre dem.

Denne artikel skal slutte med et par eksempler på viser som Emil Blicher husker fra sin far og bedstefar.

Niels Jørn Østergård.

Kilder: Glimt af Himmerlandsk Folkekultur før og nu, 2002.

Artikel i Lokalavisen, En veteran af Marius Johansen.

Og jeg tjent mig så rig en mand

En gammel vise, indsunget af Emil Blicher til DF/Thorkild Knudsen 1959.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en høne i løn,
ka du vide, ka du gæt,
hva min høne den skal hedde,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en and i løn,
ka du vid det, ka du gæt,
hvad min and den skal hedde,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en gås i løn,
ka du vid det, ka du gæt,
hvad min gås den skal hedde,
smadderidam, hedder min gås,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig et får i løn,
ka du vid det, ka du gæt,
hvad mit får det skal hedde,
trip en tråd, hedder mit får,
smadderidam, hedder Min gås,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjente mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en so i løn,
ka do vid det, ka do gæt,
hvad min so den skal hedde,
grynt en gron, hedder min so,
trip en tråd, hedder mit får,
smadderidam, hedder min gås,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en ko i løn,
ka du vid det, ka du gæt,
hvad min ko den skal hedde,
mak en mule, hedder min ko,
grynt en gron, hedder min so,
trip en tråd, hedder mit får,
smadderidam, hedder min gås,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo.

Og jeg tjent mig så rig en mand
i alle mine dage.
Han gav mig en hest i løn,
ka du vid det, ka du gæt,
hvad min hest den skal hedde,
sparkistald, hedder min hest,
mak en mule, hedder min ko,
grynt en gron, hedder min so,
trip en tråd, hedder mit får,
smadderidam, hedder min gås,
smadderisand, hedder min and,
falderalla rejom, min høn' hedder krejo

Emil Blicher fortæller: "Den har a også hørt af min bedstefar og bedstemor, a ka lige huske, at de sang den; min mor har jo også sunget den".

Visen er en repetervise, der kendes i mange varianter. Bl. a. har Evald Tang Christensen optegnet 23 stk.

Ak, kær brud

En gammel bryllupsvis, indsunget af Emil Blicher til DF/Thorkild Knudsen 1959.

Ak kære brud, gid lykkens stjerne,
må altid tindre blidt for dig.
Og alle, alle ønsker,
at I må leve lykkelig.
I har hinanden nu hånden givet
og knyttet ægteskabets bånd.
At I hinanden tro skal blive,
til livets sidste afskedsstund.

Om modgang vil din mand vel døje
et smil fra dig gør altid godt.
Når han dig fryder, har for øje,
han al bekymring kaster bort.
Han er så sikret, du er oprigtig, og
du har hans hjerte i din magt.
Da er alverdens list dig mægtig
at bryde eders troskabspagt.

Ak, kære brudgom, jeg dig beder,
at stå din hustru med forstand,
led hende frem i gode dyder,
og vis dig som en ægtemand.
Dine ungdomsdage er lagt tilbage,
nu kommer der en manddomstid.
Men derfor må du da ikke klage,
den overvindes skal med flid.

Men skulle det engang hænde,
der kommer frem en modgangssky.
bestræb dig derfor den at vende
og følg da så din pligt på ny.
Thi når du vandrer, her uforandret,
og skyer hver en syndig last,
lad da alverdens falskhed komme,
i dyd og ære, står du fast.

Nu vil vi alle for dem bede
at de må leve lykkelig.
Hus og hjem, og hvad de ejer,
må yderlig formere sig.
De sig fornøjer med dans og løjer
med hurraråb og glassets klang,
det brudepar med fryd og møj,
det blomstre, som ej visne kan.

I 1957 skrev Emil Blicher teksten op til denne brudevis. Han fortæller:

"Mine bedsteforældre har sunget den. Melodi og tekst havde de fra deres ungdom. Min søster og mig har fundet frem til den i fæl lesskab fra vores mors tid af".

Andrew Josephson (1837-1919). Udvandring til New Zealand 1869.

Af Britta E. Nielsen , Støvring. Februar 2023

Martin Paulus Andreas Josephsen er født i Poulsker på Bornholm i 1837 . Hans forældre er omgangslærer Jacob Josephsen(1804-1877) og hustru Gertrud Marie Mortensen (1815-1887). De har boet i mindst fire forskellige sogne på Bornholm ifølge folketællingerne. Andreas har mange søskende og hjemmet er meget fattigt. I folketællingen for 1860 står Andreas opført som værende sømand. 17 af hans breve hjem til forældrene og til en yngre søster Karen Augusta Nicoline (1852-1922) er bevaret og stillet til rådighed af Birgit Skovmand i Skørping. I begyndelsen skriver han et godt dansk, men mod slutningen blander han flere og flere engelske ord ind. Tilsammen tegner brevene et interessant billede af hans tilværelse på New Zealands sydlige ø. Underligt nok nævnes den indfødte befolkning, maorierne, overhovedet ikke i brevene.

Udvandringen over Australien til New Zealand i 1869. Guldfeber.

Det ældste af de omtalte breve er fra Melbourne juni 1869. Det er nærliggende at tro, at han har taget hyre på et skib til Australien. Han er syg efter ankomsten, men nu i juni er han rask og han har penge til at betale billetten til New Zealand. Han oplyser, at han vil søge lykken i guldminerne. Han kalder sig Andrew, som åbenbart fungerer bedre end Andreas på engelsk. Josephsen bliver naturligvis til Josephson.

Det 2. brev fra 5. nov. 1873 er stilet til forældrene fra havnen Westport på Sydøen i N.Z. Han ejer et hus, som han lejer ud for 80 rd.om året og han har 400 rd. i banken, så han har klaret sig godt økonomisk.

Han graver ikke guld selv, men investerer i flere forskellige guldgravningsselskaber. Han har for 200 rd. aktier. Her i 1873 oplever han, at et af selskaberne lukker, fordi der ikke er mere guld og han må tage et mindre tab. Han har overvejelser over, om inve-

steringerne betaler sig. Selv arbejder han på et lille dampskib. ”Jeg kunne godt have lyst til at komme hjem” skriver han og tilføjer, at udsigterne til det er små for øjeblikket. Vil han kun vende tilbage til Danmark, hvis han bliver en rig mand?

I to breve til forældrene fra dec.1876 og marts 1877 har han ikke meget nyt at berette. Hans helbred er godt, men han tjener ikke så godt som forventet. Han er alligevel tilfreds, for han mangler ingenting. Han arbejder på det samme lille dampskib. Dog vil han gerne have en familie, men det bestemmer Gud. I det hele taget virker han meget religiøs og kan udmærket svare på faderens spørgsmål, om de har gode præster derude.

Andrew stifter familie i 1878

I januar 1878 i et brev til sin mor (hans far er død i løbet af 1877) har han store nyheder. Han har i december 1877 giftet sig med en 28-årig enke ved navn Eleanor Kelly (født Corlett) med 4 børn, 2 drenge og 2 piger i alderen 9 år til 3 ½ år. Da han bliver 40 år, er der 12 år imellem dem. I sine breve kalder han hende for Ellenor. Han er meget glad for hende og kommer tilsyneladende godt ud af det med hendes børn.

De bor i hans hus i havnebyen Westport og hun har et lille hus i en by ved navn Nelson, som de lejer ud. Det er en af de byer Andrew sejler til. Det er ellers hårde tider med dårlig høst og meget arbejdsløshed.

Den økonomiske nedtur fortsætter i 1879, hvor han skriver fra Westport til søsteren Nicoline. Nu har han og konen fået et fælles barn, en pige på 4 måneder. Han tjener 9 engelske pund om måneden på det lille dampskib, som heldigvis betaler sig endnu. Han er kun hjemmefra 4-5 nætter om måneden, så der er tid til at være hjemme ved de små børn.

I april 1884 skriver Andrew til sin moder og nu har han og konen fået 4 børn sammen (Ellen Gertrud, Andrew, Otto, Bertha Magdalene). Han arbejder stadig på det lille dampskib for 10 engelske pund om måneden, men de har ikke meget at lave mere. Efter 17 års ægteskab er der igen bevaret et brev til moderen. Han har fundet noget midlertidigt arbejde i byen Nelson, selvom de stadig bor i Westport. Han fortæller, at Ellenors ældste søn er død af tyfus, mens han arbejder i guldminerne ude vestpå. Andrew sørger, men bøjer sig for Guds vilje.

De sidste breve fra 1910 til 1919.

Andrew er gået i land og arbejder i en forretning i Westport, men medgiver, at han føler sig ret gammel efterhånden. Indimellem er han syg i nogle dage, men kommer over det. Og arbejder igen. Han fortæller om arbejderstrejker, som han holder sig uden for, selvom han dog selv er medlem af en fagforening. Adspurgt hjemmefra beretter han om Westport, at der udskibes ca. 20000 tons kul om ugen og at man udvider havnen, så at større skibe kan gå ind. Der er ca. 5000 indbyggere i selve byen og det samme antal beboere ude ved kulminerne.

Han fortæller om børn og børnebørn, at alle har arbejde og har det godt. Den yngste dreng, der er uddannet elektrisk ingeniør bliver gift i 1913, så antallet af børnebørn vokser gennem årene. I 1913 er der 24. Han er glad for, at ingen af sønnerne er blevet sømænd, for han mener, det er bedre at være på land i nærheden af sin familie.

Hans kone rejser et par måneder til Nordøen for at

besøge en søster og børn og børnebørn deroppe. Andrew rejser vist ikke meget. Han fortæller aldrig om andre dele af New Zealand. Han nævner flere gange muligheden af et besøg i Danmark, men erkender, at han er blevet for gammel til at klare rejsen.

Kristen Hansen Skovmand og Karen Augusta Nicoline Josephsen, fotograferet som nygifte af Theodor Yhr, Rønne, 1870.

Udvandreren Andrew Josephsen skrev breve hjem til forældre og søsteren Karen Augusta, hvis brudebillede ses her (1870)

I de sidste breve nævner han flere gange, at der er jordskælv, men dog ikke så voldsomme, at det betyder et større indgreb i deres tilværelse. Han nævner også en koppeepidemi, men hans familie er vaccineret og går fri.

I 1914 holder han op med at arbejde for fremmede, men bruger så sin tid med at passe haven, der forsyner dem med mange grøntsager. Han dør ganske pludseligt og en datter meddeler den danske familie

dødsfaldet i et brev skrevet på engelsk i marts 1919 til søsteren Nicoline på Bornholm.

Afslutning

Andrew beder i hvert eneste brev om flere breve hjemmefra og opretholder hyppig brevkontakt for at få nyheder fra Danmark. Ikke at han fortryder udvandringen, men som mange førstegenerations udvandrere kan han ikke bare slippe sin familie og sin kulturbaggrund.

Han klarer sig godt, men ungdommens drøm om at blive rig ved guldgravning bliver ikke til noget.

Helbredet er så godt, at han arbejder op i høj alder. Som en engageret familiefar tager han sig meget af hustruens fire børn og af deres fælles 4 børn. Børnene og de efterhånden mange børnebørn besøger jævnligt ham og hustruen i hjemmet. Derimod følger han vist ikke med i det nye lands politiske udvikling for han berører aldrig emnet. Alt i alt synes han selv, at han har haft et godt liv i Westport.

Andrews familie i Danmark har gemt nogle af Andrews breve og holdt kontakten med hans børn og børnebørn vedlige. Enkelte har besøgt efterkommerne i New Zealand. Det kan være en konsekvens af, at Andrew så ihærdigt opretholdt forbindelsen med sin familie gennem hele sit liv.

Museum Rebild markerer Rebildfesten den 4. juli.

STØT MUSEET

Vi behøver de lokales støtte - til vores fremtid

BLIV MEDLEM AF Museum Rebild

KONTINGENT FOR 2023:

ENKELTPERSONER 100 KR. PAR 150 KR.

*Du får årsskrift, nyhedsmails og gratis adgang til museet på hverdage
(dog ikke ved særarrangementer)*

Nyt tilbud til erhvervslivet – et firmamedlemskab

Museum Rebild ønsker gerne at styrke kontakten mellem museet og det lokale erhvervsliv, og derfor tilbyder vi nu som noget helt nyt et firma-medlemskab med store fordele.

Opbakningen fra virksomheder i området er af uvurderlig betydning for museet, samtidig med at museet har en række tilbud som lokale virksomheder kan have glæde af. Erhvervsmedlemskabet af museumsforeningen koster 500 kr. og giver en række fordele:

• Gratis adgang til museet for 2 personer • Gratis adgang for 2 personer ved særarrangementer såsom: Levendegørelses/ håndværksdage, Gammel Jul, Julestue og Søndagsdans med Rebild Spille-mændene	• Firmaet modtager 4 eksemplarer af museets årsskrift samt aktuelle nyhedsbreve på mail • Tag dine gæster med på museum for halv pris • Bidrag over 500 kr. er fradragsberettigede

MUSEET FORMIDLER OG TILBYDER

• Faste udstillinger omkring vores fagområder: Musikken, skoven jagten og udvandring • Særudstillinger om specielle emner: P.t. udstillinger om Egholmborgen, Rebildsølvskatten, Fruerhøjstenen, Fræer 1954 samt udstilling om traditionel pottemageri i Rold Skov	• Foredrag og guidede ture • Kaffe, kage, is og souvenirs i vores velassorterede museumscafé • Salg af bøger, lokalhistoriske hæfter og CD'er med folkemusik.

ET MUSEUM HVOR DER SKER NOGET

• Levende aktiviteter året rundt • Familiedans og søndagsdans • Oplev Rebildspillemandene hver søndag • Levendegørelse af håndværk og husflid • Tradition og fornyelse	• Aktivitetsdage i sommerferien • Mulighed for selv at forme og skabe • Et savværk, hvor der flere gange årligt er familierangementer • En uregerlig nisse, der dukker op hvert år til Julestuen